

دوجیل باجی حوکمەکی سەدام دەدات

Author: [Nesir Kadhim](#)

دانیشتوانی دوجیل ئەلصن دواي حوکمەکانی سەدام سوننەکان بەربوونەتە طایبان

خەلکی دوجیل بۆوونیی جیاوازیان هەبە سەبارەت ئیدانەکردنی دیکتاتۆری ئیشتوو، سەدام حوسەین، و داروودەستەکی کە لە سالی 1982دا فەرمانیانکرد بە ڕەشەکوکردنی ئیوانی دوجیل دوا بەدواي هەولسکی شکستخواردوو بۆ تیرۆرکردنی

بە قسەي خەلکانی دوجیل، 65 کم لە باکوری بەغداد، کە زۆرینی شیعیەو ضارودەوریان بە سوونە تەراو، سوننەکان هەرهەشەیان کردووە کە تۆلەي حوکمەکانی سەدامیان لصبکەتووە

هەر لە سەرەتای دادپاییکردنەکووە لە سالی ئاردا، خەلکانی شیعیي دوجیل داویان لە حکومەت کرد لە هەرهەشەو ئەطەری کاری تۆلەسەندنەوانە ئەطەر سەدام لە دادپاییکردنی کەشەي دوجیلدا حوکمەرا

دواي دەرضونی حوکمی دادپا بەسەر سەدامدا، تەنانت ئەو کەسانەي ئەندامانی خزانەکانیان لە ڕەشەکوودیەکی دوجیلدا لەدەستدایو نەیانوسرا بە ئاشکرا خۆشحالی خۆیان لەو حوکمە دەربیرن

خەلکی دوجیل دەلصن ئیشتا ترسی سەفەرکردنیان هەبە بۆ بەغداد. رصطەي دوجیل-بەغدا ناوبانطسکی خرائی ئەیدا کردوو بۆ کردووەي فراندن و کوشتن، بەلام ئەوان هەستەکوێن زیاتر زیانیان لە مەترسیدایە بەهۆي ئەبوونەي حوکمەکە بە شارۆصکەیانەو

مەممەد جواد کە بازرتانصکی خەلکی دوجیلە، هەفتەیک ئیشت حوکمەکانی سەدام لەسەر رصطای بەغدا و لە نزیک طوندي مەشاهیدە کە طونصکی سوننەنشینە فریصرا

مەممەد ووتی ئەو کەسانەي فراندیان شیعیي دوجیلیان بە خیانت تاوانباردەکرد. کاتصکیش مەممەد ئیشتووتن کە ئەم سوننیە و شیعی نیه داویان لصکرد لەبەردەمیاندا نوصدکردن بۆ سەلماندن. ئەویش لەبەردەمیاندا بە شصوازي سوننە نوصدیکرد و ئاش ئەو ئەزادکرا. ضەکداراکان ئەیامصکیان دایە تابیطەبەنصت بە دراوسصکانی

"هەرودەها ووتی "ئصیان ووتم رۆذی حەشریان نزیک بووتووە و یک یک هەموویان دەکوێرن ئەطەر سەدام ئیعدام بکړت

لە کاتصکدا دانیشتوانی دوجیل لەذصرەو دەرکردنی حوکمی سەدام و داروودەستەکیان ئیختۆشە، بەلام ناکۆکن سەبارەت بە حوکمی ئەو سص کەسەي خەلکی دوجیل کە یارمەتی سەدام و حیزبی بەعسیانداو دواي هەولە شکستخواردوووەکی کوشتنی سەدام

لە دانیشتنی رۆذی 5ي ئیشتینی دوویمی 2006ي دادپای تاوانکاری تابیتدا، حوکمی لە سصدارەدان بە خنکادن درا بەسەر سەدام و بەرزان تگریتی برای، کە سەرۆکی دەزطای هەوالطری بوو لە هەشتاکاندا و عواد بەندەری سەرۆکی دادپای شۆرش، و حوکمی زیندانی هەتا هەتا ئیشت درا بەسەر تەها یاسین رەمزانی جصطری سەرۆکی ئیشتووی عصراقدا

لە نصوان ضوار ئەندامی حیزبی بەعسدا کە لە هەمان دادپادا دادپاییکران، مەممەد ئەلغزاوي دەرکەوت بصتاوانە، لە کاتصکدا هەریکە لە عەبدولارووبد و مزهەری کوری و عەلي دايج بە 15 سال زیندانی حوکمەران

جاسم خزره جي ڪه سترتاشڪي خه لڪي دوجهيله ووتي "هيومان وابوو نهوانهي خه لڪي دوجهيلن و حوڪمدران يه ڪي به يه ڪه دوو سال زينداني حوڪم بدرانايه. ئصمه له يه ڪه شاروؤضڪه دا ده زين و رُوڏانه خصرانه ڪانين ده بينين، له بهرته وه ناخوشه به لامانه وه به "غه مباريه وه بينينين له بهرته وه يه ڪه سوڪاره ڪانين بُو وه ها ماويه ڪي دوورودرصد حوڪمدران

دانيشتوويه ڪي تري دوجهيل به ناوي مه حمود نه لجه نايه وه ووتي "ئصمه هيومان وابوو نهوانهي خه لڪي دوجهيلن نازادبكرانايه، "ضونڪه يه ضاڪه يه زياتريان هه بووه بُو خه لڪه ڪه وه ڪ له خرايه. ئصمه وه ڪو خه لڪي دوجهيل نه بصت رابردوو له ياد بڪه ين

ڪه سوڪاري نه وه ڪه سانهي له طه ل سه دامدا دادطاييڪران نه صراطي له سه ره نه وه ده ڪن ڪه هيص بنه ما و ناساوڪ نه بوو بُو دادطاييڪردنيان. غه سان دا يحي ڪوري عه لي دايج ووتي هصنه خه مابه ره به حوڪمداي باوڪي تا نه وراده يه له وه ڪانه وه يه حوڪمه ڪه دراهه له مال نه هانه وه ده ره وه

غه سان ووتي "باوڪم قوربانيه ڪي (بصتاوانه)، ڪه سانڪي زُو ره نه له ڪصشه يه دوجهيله وه طلاون، "غه سان نه بويست بصصته ته فاسيله وه له وه باره يه وه ضونڪه و تي خه زناڪات ڪصشه له شاروؤضڪه ڪه دا دروستبكات

باوڪي غه سان نه دامصڪي بالي حيزي به عس بوو له دوجهيلدا. دانيشتواني دوجهيل وه ڪو نياوڪي ميانره وه سهفده ڪن. بائيري غه سان موختاري دوجهيل بووه له سالي 1982 دا

به قسه يه غه سان باوڪي "ته نها به نه رڪي خُو هه لساوه" ڪانصڪ زانباري به خشيوته به عسيه ڪان له سه ره نه وه ڪه سانهي حيزي به عس ده بويست لصيانئصصصته وه يان ده ستطيران بڪات

غه سان به بيرده هانه وه ضُو باوڪيان ده ستطيرڪرد. مه فرزه يه ڪي نُو ليس هاتن بُو شاروؤضڪه ڪه و ووتيان ده يانه وصت صنه درسيارصڪي لصيڪن ڪه نه يوه ندي به رووداوي دوجهيله وه هيه. غه سان ووتي باوڪي رازي بوو له طه لكان پروات و نصبو ابوو ده يانه وصت بصصته شايه تي ئيسنات (شاهد اثبات) له دادطاڪه دا

دواي دوو مانط زاني ڪه باوڪي له ناوضه يه سهوز هه لراوه ته وه ڪه ئيجرائاتي نه مني تصيدا توندوتوله نه وه ڪانه ش نارسزه رصڪي طرت بُو بهرطريڪردن لصي

غه سان ووتي "نه ماتنواني بُو ماوه يه صص مانط باوڪمان بيني، "دواجر ده سه لآتداران هصشيان باوڪي بينصت. "ڪه بينم نه خُو ش و لاواز و ماندوو بوو و ره نطلي زه ره ده لطه رابوو. ڪه بينمان من و دا يڪم ده ستمانڪرد به طريان. نه وه نه ده بصتاقهت و شله داو بوين "ترسيارمان لصنه ڪرد وه زعي ضونه

"دا يڪي غه سان ووتي "به لآصندا نه طهر مصرده ڪم نازادبكرصت، نه وا ذيانصڪي نوص له ده ره وه يه وولات ده ستصده ڪه ين

زافر ره يدي ڪوري عه بدولا ره يدي ووتي ئيدانه ڪردني باوڪي، ڪه ڪه سايه ته يه ڪي ناسراوي سه ره به عه شيره تصڪي ناسراوي نه وه شوصنه يه، شتصڪي "سياسيه". هه ره وه ووتي خصرانه ڪه يي و عه شيره ته ڪه يه نه يانه وصت داواي ئيسئينافي نه وه حوڪمانه بڪه نه وه ڪه له دذي عه بدولا و مزهر ده رضوون

له هه مان ڪاندا، له تيف عه زراوي ڪوري مه ممه ده عه زراوي خُو شحال بوو ڪه ده رڪه وه بصتاوانه به هُو ي نه بوني به لآه له دذي. له تيف ووتي "باوڪم بصتاوانه و دادطاش درڪي به وه ڪرد." هه ره وه سووربوو له سه ره نه وه يه نه وه ڪه سانهي تري خه لڪي دوجهيل ڪه له "دادطاييڪردنه ڪه يه سه دامدا حوڪمدران نوصيسته نازادبكرصن "ضونڪه خه لڪصڪي باشن و خزمه تي ناوضه ڪه يان ڪردوهه

زُو ربه يه خه لڪ له ره نه يانه وصت رابردوو له يادبڪن و به رده وامي به ذباني خُو يان بدهن، هه نديصڪيش نصيانوايه ڪه دادطاييڪردنه ڪه صنه نه ڪصشه يه ڪي بُو هصنان ڪه نصويستيان نصي نه بوو

عەلي ئەحمەد كە ئەندازيارىكى خەلكى دوجەيلە ووتى "هەموو ئەو توندوتىڭى و ھەرەشانەي رۆوبەروومان بوەتەو بە ھۆي دادطايبكىردنەكەي سەدامەو بوو". عەلي بەردەوامبوو وتى ئەطەر خەلكى دوجەيل بىانزايابە ئەمە روويدەدا، ھەرطيز داوايان نەدەكر سەدام لەسەر تاوانەكانى 1982 دادطايبكىرەت.

ە لە بەغدا، IWPR، نەسر كازم ئەيامنصرىكى ئەنستىتۆي رۇدنامەوانى جەنط و ئاشتى.

Source URL: <https://iwpr.net/ku/global-voices/dwjyl-bjy-hwkmky-sdm-ddt>